

ЗЕМЕЛЬНЕ, АГРАРНЕ ТА ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО
LAND LAW, AGRARIAN LAW AND ENVIRONMENTAL LAW

УДК 349.42

DOI: 10.26565/2075-1834-2020-30-07

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ**

Корнієнко В. М.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри земельного та аграрного права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого,
61024, Харків, вулиця Пушкінська, 77,
e-mail: Vnyckor@gmail.com,
orcid: <https://orcid.org/0000-0003-3404-133X>

Лазебна А. В.,

студентка 4 курсу
факультету адвокатури
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого,
61024, Харків, вулиця Пушкінська, 77,
e-mail: lazebnaya3003@gmail.com

АНОТАЦІЯ: *Вступ.* Нормативно-правове регулювання процесу залучення інвестицій в аграрний сектор економіки України є основою для формування привабливого інвестиційного клімату держави. Рівень інвестицій у сільське господарство є недостатнім для підвищення експортного потенціалу нашої країни.

Актуальність. Інвестиційна діяльність у сфері сільського господарства досліджувалась за критеріями економічних показників, а законодавство, яке встановлює порядок, за яким відбувається залучення інвестицій в аграрний сектор національної економіки залишилось поза увагою.

Мета. Аналіз проблематики чинного законодавства щодо процесу інвестування в аграрний сектор національної економіки, дослідження міжнародно-правової бази з цього питання, а також визначення шляхів оптимізації законодавчого регулювання інвестиційного процесу задля підвищення привабливості інвестиційного клімату держави.

Методи. Теоретичні та загальнонаукові (аналіз, синтез, систематизація), емпіричний метод (метод порівняння).

Результати. На основі результатів дослідження нормативно-правового регулювання інвестиційної діяльності в аграрному секторі економіки України проаналізовано міжнародні акти, якими врегульовано основи інвестиційної діяльності, зокрема положення Сеульської конвенції та Конвенції про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами. Також досліджено основні нормативно-правові акти щодо процесу інвестування в Україні, а саме: ЗУ «Про інвестиційну діяльність», ЗУ «Про державну підтримку сільського господарства», Постанова КМУ «Про затвердження Програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні». Виявлено, що український законодавець працює над оптимізацією регулювання інвестиційної діяльності, проте проблеми, пов'язані з суперечливістю нормативно-правових актів, корупцією, неефективністю судової системи та законодавчого забезпечення інвестиційного процесу, все ще являються перешкодами для поліпшення інвестиційного клімату.

Висновки. Підвищення ефективності нормативно-правового регулювання має спрямовуватись на: усунення недоліків у регулюванні інвестиційної діяльності, підвищення рівня державної підтримки сільського господарства, чітке розмежування компетенції органів державної влади, що реалізують інвестиційну політику.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: аграрний сектор, інвестиції, інвестиційна діяльність, нормативно-правове регулювання.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В АГРАРНОМ СЕКТОРЕ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ

Корниенко В. Н.,

кандидат юридических наук, доцент,
доцент кафедры земельного и аграрного права
Национального юридического университета
имени Ярослава Мудрого,
61024, Харьков, улица Пушкинская, 77,
e-mail: Vnyckor@gmail.com,
orcid: <https://orcid.org/0000-0003-3404-133X>

Лазебная А. В.,

студентка 4 курса факультета адвокатуры
Национального юридического университета
имени Ярослава Мудрого,
61024, Харьков, улица Пушкинская, 77,
e-mail: lazebnaya3003@gmail.com

АННОТАЦИЯ: *Введение.* Нормативно-правовое регулирование процесса привлечения инвестиций в аграрный сектор Украины является основой для формирования привлекательного инвестиционного климата государства.

Актуальность. Инвестиционная деятельность в сфере сельского хозяйства исследовалась по критериям экономических показателей, а законодательство, которое устанавливает порядок, по которому происходит привлечение инвестиций в аграрный сектор национальной экономики осталось без внимания.

Цель. Анализ проблематики действующего законодательства относительно процесса инвестирования в аграрный сектор национальной экономики.

Результаты. Исследованы основные нормативно-правовые акты относительно процесса инвестирования в Украину, а именно: ЗУ «Об инвестиционной деятельности», Закона Украины «О государственной поддержке сельского хозяйства», Постановление КМУ «Об утверждении Программы развития инвестиционной и инновационной деятельности в Украине». Выявлено, что украинский законодатель работает над оптимизацией регулирования инвестиционной деятельности, однако проблемы, связанные с противоречивостью нормативно-правовых актов, коррупцией, неэффективностью судебной системы и законодательного обеспечения инвестиционного процесса, все еще являются препятствиями для улучшения инвестиционного климата.

Выводы. Повышение эффективности нормативно-правового регулирования должна направляться на: устранение недостатков в регулировании инвестиционной деятельности, повышение уровня государственной поддержки сельского хозяйства, четкое разграничение компетенции органов государственной власти, реализующих инвестиционную политику.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: аграрный сектор, инвестиции, инвестиционная деятельность, нормативно-правовое регулирование.

LEGAL REGULATION OF INVESTMENT ACTIVITY IN THE AGRICULTURAL SECTOR OF THE UKRAINIAN ECONOMY

Valentyna Kornienko,

PhD. Law. Associate Professor
of the Department of Land and Agrarian Law
of the Yaroslav Mudryi National Law University,
61024, Kharkiv, Pushkinska Street, 77,
e-mail: Vnyckor@gmail.com,
orcid: <https://orcid.org/0000-0003-3404-133X>

Ann Lazebna,

the fourth year student of the faculty
of advocacy in Yaroslav Mudryi
National Law University,
61024, Kharkiv, Pushkinska Street, 77,
e-mail: lazebnaya3003@gmail.com

ANNOTATION: *Introduction.* Legal regulation of the process of attracting investment in the agricultural sector of Ukraine's economy is the basis for the formation of an attractive investment climate in the country. The level of investment in agriculture is insufficient to increase the export potential of our country.

Topicality. Investment activity in the field of agriculture was studied according to the criteria of economic indicators, and the legislation establishing the procedure for attracting investment in the agricultural sector of the national economy was ignored.

Purpose. Analysis of the current legislation on the process of investing in the agricultural sector of the national economy, study of the international legal framework on this issue, as well as identifying ways to optimize the legislative regulation of the investment process to increase the attractiveness of the investment climate.

Methods. Theoretical and general scientific (analysis, synthesis, systematization), empirical method (method of comparison).

Results. Based on the results of the study of regulatory and legal regulation of investment activities in the agricultural sector of Ukraine, international acts are analyzed, which regulate the basics of investment activities, including the Seoul Convention and the Convention on the Settlement of Investment Disputes between States and Foreign Persons. The main legal acts on the investment process in Ukraine were also studied, namely: Law "On Investment Activity", Law "On State Support of Agriculture", Resolution of the Cabinet of Ministers "On Approval of the Program for Development of Investment and Innovation Activity in Ukraine". It has been found that the Ukrainian legislator is working to optimize the regulation of investment activities, but problems related to inconsistencies in regulations, corruption, inefficiency of the judiciary and legislative support of the investment process are still obstacles to improving the investment climate.

Conclusions. Improving the effectiveness of legal regulation should be aimed at: eliminating shortcomings in the regulation of investment activities, increasing the level of state support for agriculture, a clear delineation of the competence of public authorities implementing investment policy.

KEY WORDS: agricultural sector, investments, investment activity, legal regulation.

Вступ. Український аграрний сектор залишається однією із основних складових національної економіки. Станом на початок 2020 року сільське господарство забезпечувало 11,7% ВВП України. Інвестиційна політика органів державної влади сприяє підвищенню експортного потенціалу аграрного сектору економіки. Передумовою привабливості інвестиційного клімату держави є забезпечення ефективного нормативно-правового регулювання порядку залучення інвестицій у сільське господарство.

Незважаючи на те, що на початок 2020 року 8,8% капітальних інвестицій у національну економіку припало на аграрний сектор, поточного рівня інвестицій недостатньо для підвищення експортного потенціалу держави. Перешкодами у поліпшенні умов для залучення інвестицій є, зокрема, недосконалість нормативного врегулювання інвестиційного процесу: наявність колізій і дублювань, значна розпорошеність норм, що стосуються основних процесуальних аспектів інвестування у сільське господарство.

Актуальність. Більшість досліджень інвестиційної діяльності в аграрному секторі проводились крізь призму економічного вивчення цього питання, у той час як аналізу нормативно-правового регулювання приділялась незначна увага, хоча законодавство, що регулює процес залучення інвестицій, є стрижнем формування ефективного інвестиційного процесу. Так, наприклад, у травні 2020 року анонсовано реєстрацію законопроекту про «інвестиційних нянь», що передбачає ряд стимулів для потенційних інвесторів, створення робочих місць та активне залучення інвестицій в економіку України. Тому дослідження законодавства, виявлення недоліків та визначення шляхів удосконалення нормативно-правової бази щодо порядку залучення інвестицій в аграрний сектор національної економіки є актуальним питанням, що потребує уваги з боку правників.

Метою дослідження є вивчення та виявлення проблематики чинного законодавства щодо процесу інвестування в аграрний сектор національної економіки, а також дослідження міжнародно-правової бази з цього питання. Важливим аспектом є визначення шляхів оптимізації законодавчого регулювання інвестиційного процесу задля підвищення привабливості інвестиційного клімату держави.

Огляд праць. І. І. Павленко займалась вивченням інноваційно-інвестиційного забезпечення розвитку сільського господарства України. О. Ф. Андрійко приділяла свою увагу теоретичним та практичним правовим аспектам інвестиційної діяльності в сільському господарстві. О. Л. Деніга та В. М. Чорнобривенко проаналізували важливість інноваційного розвитку для створення привабливого інвестиційного клімату. Огляд праць науковців свідчить про те, що фундамент вивчення процесу залучення інвестицій в аграрний сектор національної економіки було сформовано, проте відсутній аналіз актуальних нормативно-правових актів, немає огляду сучасних проблем у сфері регулювання інвестування та визначення шляхів їх вирішення.

Основні результати досліджень. Міжнародно-правові стандарти регулювання процесу залучення інвестицій, зокрема норми Сеульської конвенції 1985 року визначають, що пріоритетними напрямками для укріплення міжнародного співробітництва є економічний розвиток та збільшення вкладів для залучення інвестицій в економіку держав [1]. Нормами Конвенції про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами встановлено, що договірні держави мають приділяти увагу ефективному вирішенню інвестиційних спорів задля підвищення привабливості інвестиційного клімату та забезпечення сталого економічного розвитку [2].

Конституція України закріплює, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства [3]. Тому органи державної влади мають спрямовувати свою діяльність на підвищення ефективного нормативно-правового регулювання процесу залучення інвестицій, зокрема і в аграрний сектор національної економіки.

Законодавчу базу у сфері регулювання інвестиційної діяльності в аграрному секторі економіки України становить комплекс нормативно-правових актів: 1) Закон України «Про інвестиційну діяльність»; 2) Закон України «Про режим іноземного інвестування»; 4) Закон України «Про державну

підтримку сільського господарства»; 5) Постанова КМУ «Про затвердження Програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні»; 6) Розпорядження КМУ «Про схвалення Стратегії сприяння залученню приватних інвестицій у сільське господарство на період до 2023 року» тощо. Нормами Закону України «Про інвестиційну діяльність» визначено загальні соціальні, правові та економічні засади інвестиційного процесу в Україні. Відповідно до положень цього Закону, практичні дії громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій формують поняття «інвестиційна діяльність». Основою інвестиційної діяльності можуть бути: а) інвестиції громадян, недержавних підприємств, господарських асоціацій, спілок і товариств, а також громадських і релігійних організацій, інших юридичних осіб, заснованих на колективній власності; б) інвестиції органів державної влади, державних підприємств та установ; в) інвестиції органів місцевого самоврядування; г) інвестиції іноземних держав, юридичних осіб і громадян іноземних держав; д) спільне інвестування [4]. Інвестиційна діяльність у сфері сільського господарства – нормативно-врегульований порядок, що становить комплекс суспільних відносин, які виникають на підставі юридичного факту між суб'єктами аграрного господарювання та інвесторами щодо визначених законом об'єктів задля забезпечення прав та обов'язків учасників у сфері сільськогосподарського виробництва [5].

Відповідно до Програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні агропромисловий комплекс – це одна із базових галузей економіки, в якій реалізуються інвестиційні та інноваційні проекти, зокрема виділяється виробництво, перероблення та зберігання сільськогосподарської продукції, виробництво альтернативних джерел енергії, сільськогосподарської техніки [6]. Успішний розвиток села прямо пов'язаний із ефективним удосконаленням аграрного сектору національної економіки. У 2020 році надано звіт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства, в якому окреслено основні завдання для забезпечення сталого розвитку аграрного сектору та шляхи оптимізації життя на селі. Зазначено, що залучення прямих інвестицій в село в обсязі 10 млрд доларів до 2024 року та створення інструментарію розвитку в селах, в тому числі, посилення конкурентоспроможності малих та середніх виробників, становитиме основу покращення умов для жителів сільської місцевості, що вплине на покращення розвитку аграрного сектору національної економіки в цілому [7].

Проте, виробничий та експортний потенціал національного аграрного сектору залишається недооціненим з боку суб'єктів владних повноважень, незважаючи на те, що Україна – держава чорнозему, сприятливого клімату, значних лісових та водних ресурсів, що безперечно створює всі умови для ефективного ведення сільськогосподарського виробництва та формування привабливого інвестиційного клімату. Стратегія сприяння залученню приватних інвестицій у сільське господарство до 2023 року містить положення, що стосуються загальної проблематики процесу інвестування. Зокрема, можна виділити: 1) структурні обмеження, а саме: наявність антиконкурентного середовища, недосконалість ринкової інфраструктури; 2) складна процедура розподілу та отримання коштів державної підтримки, а також труднощі з процедурними аспектами залучення інвестицій; 3) незавершена земельна реформа; 4) складнощі з доступністю фінансових інструментів для сільськогосподарських товаровиробників; 5) незбалансоване використання природних ресурсів тощо [8].

І.І. Павленко та В.Ю. Білінська, досліджуючи інноваційно-інвестиційне забезпечення розвитку сільського господарства, визначили недоліки інвестиційної політики України в аграрному секторі. Вони визначили, що в Україні прямо підтримуються проекти недержавних інвесторів, наявний низький рівень інноваційного розвитку, що очевидно впливає на привабливість інвестиційного клімату, залишається невисоким і рівень мотивації розвитку малого бізнесу на селі, а також вказали на низьку рентабельність капіталу та інвестиційну привабливість [9]. Абсолютна більшість науковців підкреслюють, що прогалинами національного законодавства щодо інвестиційної діяльності у сфері сільського господарства є: а) суперечливість нормативно-правових актів; б) корупція; в) неефективність судової системи та законодавчого забезпечення інвестиційного процесу; г) зміна положень щодо порядку залучення іноземних інвестицій.

Наявність стабільної та передбачуваної аграрної політики та чіткого нормативно-правового регулювання інвестиційної діяльності в Україні сприятиме поступовому підвищенню інвестиційної привабливості аграрного сектору національної економіки. Наразі актуальними є положення законопроекту про «інвестиційних нянь», що має на меті поліпшення інвестиційного клімату шляхом: а) інвестор, який приведе в Україну 100 і більше млн доларів, отримає контракт з Україною; б) до інвестора приєднується менеджер («investment nanny»), який забезпечуватиме вирішення будь-яких проблем, надання відповідей на всі питання щодо процесу інвестування; в) закріплення значних податкових пільг для інвесторів [10]. Поступово органи державної влади, які виконують повноваження у галузі інвестиційної діяльності України, намагаються сприяти поліпшенню інвестиційного клімату, що відбувається за допомогою удосконалення нормативно-правового регулювання інвестиційної діяльності в аграрному секторі економіки України.

Висновки. Проведене дослідження нормативно-правової бази щодо інвестиційної діяльності, аналіз проблематики та визначення міжнародних стандартів інвестування в аграрний сектор економіки дає змогу зробити висновок, що за останні роки все ж таки наявні позитивні зрушення з боку українського законодавця в удосконаленні норм щодо процесу залучення інвестицій у сільське господарство. Підвищення ефективності нормативно-правового регулювання має спрямовуватись на: усунення недоліків у регулюванні інвестиційної діяльності, підвищення рівня державної підтримки сільського господарства, чітке розмежування компетенції органів державної влади, що реалізують інвестиційну політику. Бо агропромисловий комплекс – це рушійна сила економіки, а залучення інвестицій – це найкращий двигун для ефективного розвитку національної економіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сеульська конвенція 1985р. про заснування багатостороннього агентства з гарантій інвестицій. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_268#Text (дата звернення: 15.10.2020).
2. Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами від 14 грудня 1966 р. (ратифіковано Законом № 1547-III від 16.03.2000). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_060#Text (дата звернення: 15.10.2020).
3. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 10.10.2020).
4. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (дата звернення: 12.10.2020).
5. Грушинський Я. М. Правове регулювання агроінвестиційної діяльності в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 – «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право». Київ, 2011.– С. 4.
6. Про затвердження Програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні: Постанова Кабінету Міністрів України від 2 лютого 2011 року № 389. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення: 12.10.2020).
7. Звіт про хід і результати виконання цілей програми діяльності Кабінету Міністрів України у 2019 року в аграрному напрямку. Прес-служба Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. 2020. URL: <https://drive.google.com/file/d/1GFwBHsJfDSzYbW9KKB5ItJWmzifhu-k/view> (дата звернення: 17.10.2020).
8. Про схвалення Стратегії сприяння залученню приватних інвестицій у сільське господарство на період до 2023 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 5 липня 2019 року № 595-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-2019-%D1%80#Text> (дата звернення: 12.10.2020).
9. І. І. Павленко, В. Ю. Білінська (Колісцеська). Інноваційно-інвестиційне забезпечення розвитку сільського господарства в Україні. Теоретичні та прикладні питання економіки. 2015. № 1 (30). С. 104-113.
10. Зеленський розповів, на якому етапі створення "інвестиційних нянь". УНІАН: Інформаційне агенство. 2020. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/pres-konferenciya-zelenskogo-prezident-rozpoviv-na-yakomu-etapi-stvorenniya-investiciynih-nyan-novini-ukrajina-11004260.html>.

REFERENCES

1. Seoul Convention 1985 on the establishment of a multilateral investment guarantee agency. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_268#Text.
2. Convention on the Settlement of Investment Disputes between States and Foreign Persons. (14 December 1966). Ratified by Law of December 14, 1966 № 1547-III of 16 March 2000. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_060#Text.
3. Constitution of Ukraine. (1996). Law of Ukraine of June 28, 1996 № 254k/96-VR. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (in Ukrainian).
4. On investment activity. (1991). Law of Ukraine of September 18, 1991 № 1560-XII. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (in Ukrainian).
5. Grushchinsky Ya. M. (2011). Legal regulation of agro-investment activity in Ukraine: author's ref. dis. ... cand. jurid. sciences: 12.00.06 - «Land law; agrarian law; environmental law; natural resource law ". Kyiv.– 4.
6. About approval of the Program of development of investment and innovative activity in Ukraine. (2011). Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated February, 2, 2011 № 389. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-2011-%D0%BF#Text>.
7. Report on the progress and results of implementation of the objectives of the program of activities of the Cabinet of Ministers of Ukraine in 2019 in the agricultural direction. (2020). *Press Service of the Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture of Ukraine*. Retrieved from <https://drive.google.com/file/d/1GFwBHsJfDSzYbW9KKB5ItJWmzifhu-k/view>.
8. On approval of the Strategy to promote private investment in agriculture until 2023. (2019). Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated July 5, 2019 № 595-p. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-2019-%D1%80#Text>.
9. I.I Pavlenko, V. Yu. Bilinska (Kolisteska). (2015). Innovation and investment support for agricultural development in Ukraine. Theoretical and applied issues of economics. № 1 (30). 104-113.
10. Zelensky told at what stage of creation of "investment nannies". (2020). UNIAN: Information agency. Retrieved from <https://www.unian.ua/economics/finance/pres-konferenciya-zelenskogo-prezident-rozpoviv-na-yakomu-etapi-stvorenniya-investiciynih-nyan-novini-ukrajina-11004260.html>.